

American History X

American History X beskriver längtan efter att tillhöra en gemenskap, vikten av förebilder och fadersgestalter och den smärtsamma insikten att den enskilde individens handlingar får konsekvenser. Och att man i stor utsträckning har ett personligt val.

Rekommenderad från
åk 9 och gymnasiet

En filmhandledning av
Louise Lagerström

American History X är berättelsen om hur två bröder i Los Angeles dras in i ett nazistiskt skinheadgäng och hur den äldste av dem efter att ha avtjänat ett fängelsestraff för mord bestämmer sig för att dra sig ur.

Genom deras berättelse träder bilden av ett nutida USA fram, präglad av uppgivenhet, vilshenhet och frustration vilket tar sig uttryck i rasmotsättningar och våldsamerhet. Ett samhälle där det förgångna gör sig påmint i form av ett nedärvt hat.

Filmens handling

American History X är uppbyggd som en gåta som söker sitt svar genom återblickar. Handlingen är därför uppbruten i sitt berättande. Orsaker och verkan bildar en väv av lager som ett efter ett lyfts bort och blottlägger en förklaring. Filmen är i färg, men de avsnitt som beskriver det förgångna är gjorda i svartvitt.

Derek är en intelligent ung man med nazistiska sympatier som blivit ledare för ett skinheadgäng i Venice Beach, Kalifornien. En natt kommer några svarta unga män för att stjäla Dereks bil, som vedergällning för ett tidigare bråk om revirgränser. Dereks lillebror Danny är den som upptäcker vad som håller på att hända och varnar sin bror. Derek tar sin pistol, springer ut, skjuter en av pojkarna till döds och skadeskjuter den andre för att sedan (i en osannolikt grym scen) krossa hans skalle mot trottoarkan-ten. Polisen kommer, Derek arresteras och döms till tre års fängelse. Vitne

Edward Norton gör en komplicerad rolltolkning av Derek, en nazist som bryter med sitt tidigare liv.

till hela händelsen blir Danny som maktlös åsatt sin bror förvandlas till en mördare.

I nästa scen befinner vi oss i nutid. Det är dagen för Dereks frisläppande. Danny har just gjort sin engelsklärare Murray upprörd genom att skriva om Hitlers "Mein Kampf" när uppgiften gällde att beskriva en hjälte som kämpade för mänskliga rättigheter.

Han kallas in till skolans svarte rektor, Dr Bob Sweeney, som tidigare varit Dereks lärare. Han är beredd att ge Danny en ny chans men ställer som villkor att Danny gör en analyserande uppsats om sin storebror. Han skall försöka förstå, tolka och beskriva de händelser och mekanismer som lett fram till att Derek anslutit sig till nazisterna och slutligen begått de brutala morderna. Vad har format honom till den människa han blivit? Titeln på uppsatsen skall vara "American History X" och Danny har en dag på sig att skriva den.

När Danny efter mötet med rektorn befinner sig på skolans toalett hotas han av "Little Henry", en svart skolkamrat i samma ålder. Hotet blir en förvarning, en "plantering" för vad som kommer att hända i slutet av filmen.

Dannys uppsatsskrivande/berättan-

de ledsagar oss sedan med tillbakablickar i svartvitt. I en komplicerad berättarstruktur, där vi ser verkningarna före orsakerna, läggs pusselbit till pusselbit och bilden klarnar efterhand om vad som egentligen hände och varför.

Vi får veta att Dereks och Dannys far, en brandman, blivit mördad när han släckte en brand i en stadsdel befolkad av afroamerikaner. Derek vänder i sin förtvivlan allt sitt hat mot de svarta och alla andra minoriteter som han anser har fördärvat både hans kvarter och hela det amerikanska samhället.

Derek blir snart ett lätt byte för den äldre nazisten Cameron Alexander, spindeln i nätet för den lokala White Power-rörelsen. Han behöver en karismatisk yngling som kan föra de nazistiska idéerna vidare och i Venice Beach, med växande etniska gängbildningar finns den perfekta grogrunden.

En basketmatch som förloras av de svarta blir avgörande för den fortsatta utvecklingen när de, förnedrade, tvingas lämna det som de vita nu kallar sitt territorium. Derek framstår som en hjälte vilket Cameron inte är sen att utnyttja. Han sänder iväg Derek till ett gäng frustrerade skinheads som han eldar upp med ett tal om

hur landet håller på tas över av "immigrerade parasiter" – svarta, "hispanics" och asiater. Tillsammans går de till attack mot en matvarubutik ägd av koreaner. De vandaliserar butiken och misshandlar personalen samtidigt som de videofilmade sina handlingar.

Senare, vid en diskussion runt middagsbordet diskuterar familjen Vinyard och läraren Murray, som är god vän till familjen, de olika upplöpp som utförts av svarta mot svarta. Samtalet spårar ur och slutar med att Derek slår sin syster Davina (som har "liberala idéer"), kör ut Murray (som är jude) ur huset och blir sedan själv förvisad från hemmet av sin mor. Samma kväll blir Derek en mördare.

När Derek kommer ut ur fängelset är han förändrad och vi förstår att något har hänt. Han visar upp en mer vuxen och tolerantare sida. Han vill också bryta med skinheadgänget och deras idéer, något som inte uppskattas av varken flickvännen Stacey, Cameron eller Danny. Särskilt angelägen är han att Danny inte skall beblanda sig med nazisterna. Han förbjuder honom att gå på den fest som anordnas av Cameron eftersom Derek tänker gå dit och göra upp med Cameron, en uppgörelse som slutar med att han nästan misshandlar honom till döds.

Som publik svävar vi länge i ovisshet om vad som förändrat Derek och det är först i slutet av filmen som Derek avslöjar för Danny vad som egentligen hände i fängelset.

Tidigt under fängelsevistelsen blir Derek upptagen av ett gäng vita nazister som skyddar honom från de svarta och spanska gängerna som är ute efter hämnd. Men när han börjar kritisera sina kamrater för att de köper droger av "hispanics" går han över en osynlig gräns och som straff våldtas han brutalt i duschen.

Skolans rektor Sweeney söker upp Derek i fängelsets sjukavdelning och berättar för honom att Danny är på väg in i nazistgänget. Han förser Derek med böcker som börjar få honom att ifrågasätta sitt tidigare liv. Detta, samt Dereks vänskap med en svart medfånge (som troligtvis räddar hans liv genom att se till att de andra svarta medfångarna inte tar ut hämnd för de mördade pojkarna) förändrar hans livssyn radikalt.

Derek lyckas övertyga Danny om det destruktiva i deras tidigare liv och tillsammans tar de ner alla bilder, flaggor och märken med nazistsymboler i sitt rum.

Polisen som utreder misshandeln av Cameron och Sweeney vill att Derek

skall göra en sista insats och lugna ner skinheads eftersom man tror att svarta gäng ligger bakom. Man fruktar att ett gängkrig skall bryta ut. Motvilligt lovar han att hjälpa till. Danny går till skolan för att lämna in sin uppsats "American History X". Inne på skolans toalett skjuts han ner av "Little Henry" som en hämnd för mordet.

Vad formar en människa?

American History X inleds med bilder av vågor som slår mot stranden, en sinnebild för evigheten. Dessa vågor återkommer i slutet av filmen när Danny skjuts och pojkarnas berättelse är slut. Vi hör Dannys röst som talar till oss som från ovan. Han delger oss slutsatsen i sin uppsats. "*Hate is baggage. Life is too short to be pissed of all the time. It's just not worth it.*" och avslutar med ett citat av president Abraham Lincoln. "*We are not enemies, but friends. We must not be enemies. Though passion may have strained, it must not break our bounds of affection. The mystic chords of memory will swell when again touched as surely they will be by the better angels of our nature.*"

American History X är en film som vill försöka ge en möjlig förklaring till varför en ung människa dras till nazismen. Är hat och ondska något människan föds med, något som finns nedärvt i "psykosociala gener", eller är det omständigheterna som bygger upp en persons karaktär?

Danny får i uppgift av sin rektor att skriva en uppsats om sin bror, att söka efter de bakomliggande orsakerna till att brodern blivit en så hatisk person och till varför han anslöt sig till de nazistiska gängerna. Samtidigt skall han tolka hur dessa händelser påverkat hans familj och honom själv och hur han genom dessa uppfattar situationen i dagens Amerika. Som han riktigt påpekar "Folk tittar på mig men ser min bror".

Den Derek vi möter i början av filmen är för oss en kallblodig mördare som avskyr svarta. Men i takt med att brodern berättar vad som hänt får vi en del svar. Faderns död, gängbildningen, den äldre Camerons påverkan på de unga, besvikelsen på att samhället inte bryr sig om, eller tappat kontrollen över, de sociala och etniska problemen. Inte minst viktigt visar sig Dereks fars påverkan på sin son vara. Vi förstår av scenen vid middagsbordet innan faderns död att han tidigt sädde ett frö i Derek av hat och rasism.

Men Derek genomgår en förvand-

ling. Efter sin vistelse i fängelset är han en ny människa. Genom vänskapen och förtroendet för en svart medfånge ställs alla hans tidigare idéer på ända.

I filmen tacklar de vuxna det uppkomna problemet på olika sätt. Ungdomarnas mor Doris är förtvivlad och förstår inte hur hon har kunnat föda sådana barn. Familjen vän, engelskläraren Murray, påpekar för henne att hon inte vet vilken verklighet hennes barn lever i. Han ser hur hatet går från generation till generation och enligt honom är situationen tröstlös. Rektorn Sweeney vägrar däremot att ge upp. I en tidig scen tar han parti för de båda bröderna gentemot Murray. Enligt hans mening är Danny förvirrad och bär på en massa sjuka idéer men är värd en chans till. Har han kunnat lära sig sådant nonsens kan han likaväl göra sig av med det.

Danny blir i slutet skjuten som en vedergällning för ett brott som hans bror begått trots att Derek i det läget har försökt bryta med sitt gamla liv.

★ Fundera kring hur vi som publik uppfattar Dereks förvandling. Känns den trovärdig? Vilka förklaringar får vi till hans "omvändelse". Är de tillräckliga? Har vi sympati för honom trots det han gjort?

Diskutera kring hur ni tolkar slutet och hur ni tänker er Dereks fortsatta tillvaro. Kommer han orka tro på förlåtelse och försoning, eller är allt han byggt upp raserat och det enda som återstår hämnd?

Vad förväntar sig Sweeney att Danny skall komma fram till med uppsatsen? Vilka iakttagelser gör Danny – vilka möjliga svar kommer han i kontakt med?

På många ställen i världen till exempel på Balkan och i Mellanöstern pågår konflikter som förts vidare från generation till generation. Vad skapar detta för människor? Vad kan man göra och vems är ansvaret?

Behovet av fadersgestalter

I fokus för berättelsen står Derek Vinyards utveckling från en hygglig begåvad student, via rasistisk gängledare och mördare, till en vuxen person med tolerans och insikt. Men lika mycket beskriver filmen ett nära broderskap och aktualiserar frågan om fadersgestalter, om förebilder och om deras ansvar.

Danny beundrar sin storebror villkorslöst och är beredd att göra vad som helst för att vara honom till lags. Han rakar sitt huvud, tatuerar sig, skriver en uppsats om "Mein Kampf"

och söker kontakt med de nazistiska kretsarna. Sedan faderns död är Derek inte bara en storebror utan också familjens nya överhuvud. En roll som han innan fängelsevistelsen inte ville ta på sig men han blir ändå ursinnig då han tycker att Murray försöker ta faderns plats. När han kommer ut ur fängelset känner han ett nytt ansvar för familjen och framför allt för Danny, och han gör allt för att hindra honom från att "adopteras" av Cameron. Samtidigt sviker han sina gamla vänner som satt honom så högt och trott på allt vad han har sagt.

När Derek försöker axla en fadersroll blir Danny upprorisk. Han är minsann inte något barn utan kan göra som han vill. Danny dras istället till Cameron som behandlar honom på ett, om än falskt, vuxet sätt. Det uppstår en maktkamp mellan fadersgestalten Derek och fadersgestalten Cameron.

Cameron fanns också till hands när Derek stod faderlös och vilsen. Cameron missbrukar sin ställning som fadersgestalt och är en negativ förebild. Han är beredd att offra ungdomarna och låter dem ta straffet för handlingar som han egentligen själv ytterst borde ställas ansvarig för.

I det läget hade Derek istället kunnat vända sig till sin lärare Sweeney som alltid ställt upp. En bra förebild genom sin tolerans, men också för att han hårt men rättvist uppmuntrat brödernas studier. Men när Dereks far fortfarande var i livet blev han irriterad på att Sweeney satte griller i huvudet på Derek med sin "svarta idéer".

★ På vilka sätt visar Sweeney omtanke och respekt för Derek och Danny. Varför väljer Derek att arbeta för Cameron trots att han har en vän i Sweeney? Vad är det som är mer lockande hos Cameron?

Fundera kring det sätt som Dereks far undergräver Sweeneys auktoritet på.

Man brukar säga att barn gör inte som vuxna säger utan som de handlar. Hur tar det sig uttryck i filmen?

"Don't just be some punk, be part of something"

- Att tillhöra en gemenskap.

De unga i filmen som dras till det nazistiska gänget beskrivs i ordalag som frustrerade, förvirrade och enkelspåriga. Men alla ungdomarna i filmen har säkert olika anledningar till varför de söker sig till just de

Derek har avtjänat sitt fängelsestraff, låtit håret växa, och träffar åter sin lillebror. Edward Furlong & Edward Norton gestaltar en känslig brödrarelation i filmen.

nazistiska kretsarna. Gemensamt är att de alla har behov av att vara en del av en samhörighet. En del har tidigare varit i bråk med etniska minoriteter som mexikaner eller svarta och nu kan de samlas kring en gemensam fiende. De behöver en syndabock för sina egna misslyckanden.

Men de är i behov av en ledare och Derek som har agitatorisk talang antar den rollen. Han å sin sida är lika beroende av att gruppen lyssnar på och lyder honom.

När det gäller Danny vet vi aldrig riktigt vad som försiggår inom honom. Han är något av sökare och när han uttalar sig låter det mer som ett upprepande av propaganda han hört än ett personligt ställningstagande.

I en scen videofilmas han av Dereks kompis Seth. Han tittar in i kameran och säger att han tror på död, förstörelse, kaos, smuts och girighet. Och att han hatar det faktumet att det är coolt att vara svart. Men han verkar inte övertygad när han säger det.

En mer aggressiv attityd visar Seth och Dereks flickvän Stacey. De är ytterligare två personer som anslutit sig till Cameron. Seth är en överviktig kille som arbetar med insektsutrotning och roar sig med att sjunga rasistiska sånger med texter som "We washed ourselves in nigger's blood... The white man marches on". Stacey är mer gätfull och vi får inga nycklar till hennes fanatiska

engagemang. Som flickvän till gängledaren befinner hon sig i strålglassens av hans auktoritet. Hon är en av dem som lojalt står bakom och ivrigt påhejar den aggressiva stämningen och våldsamheterna.

★ Det krävs mer mod att ta sig ur ett gäng än att ansluta sig. Det får Derek erfara när han vill bryta med skinheadsgänget. Danny blir besviken medan Seth och Stacey blir utom sig och kallar honom för svikare och "fucking nigger".

Varför reagerar de så kraftigt? Vi vet inte något om deras bakgrund men det kan vara intressant att fundera över varför Seth är som han är?

American History X beskriver en grupp ungdomar som känner sig berövade sin makt och sitt inflytande. Derek lyckas övertyga dem om att de kan förändra sin situation genom våldsamma metoder. Diskutera hur ungdomar skall få ett bättre inflytande i samhället så att de väljer demokratiska alternativ istället för de metoder som brukas av extremistgrupper som nazisterna.

Vad ligger bakom att människor söker sig till gemenskaper som i filmen och så enkelt bortser från dess tveklaktiga syften bara för att tillhöra ett sammanhang?

De vita och de olika minoriteterna i filmen har mellan sig och inom den egna gruppen regler och lagar. Även i fängelset råder en strikt hierarki och gängordning. Fundera kring hur

grupperingarna där ser ut och vad som händer när Derek vägrar anpassa sig till den rådande ordningen.

Det personliga ansvaret och valet

När rektorn Sweeney kommer och hälsar på Derek på fängelsets sjukhus utspelar sig ett viktigt samtal. Sweeney frågar honom om någonting av det han gjort bidragit till att göra hans liv bättre.

Sweeney berättar hur han själv alltid skyllde all smärta och lidande som drabbade honom och hans svarta bröder på alla andra: de vita, samhället eller Gud. Men att han nu insett att det är en fråga man måste ställa sig själv.

De orden förändrar Dereks fortsatta val. Han väljer att bli vän med den svarte medfångnen Lamont trots att han vet att det kan reta upp både de svarta och de vita grupperingarna ännu mer. Han tar sitt livs beslut när han kommer ut och bestämmer sig för att lämna skinheadgänget och Cameron. Han väljer till och med, om än motvilligt, att hjälpa polisen.

Han inser också att han har ett ansvar för sin familj, vilket vi också ser i hans omtänksamhet mot mamman och systrarna. Gentemot Danny känner Derek ett personligt ansvar att hans yngre bror inte skall upprepa hans egna misstag.

I filmens början gör Danny ett ödesdigert val då han gör Derek uppmärksam på att de unga männen tänker stjäla hans bil. Han gör det väl medveten om att Derek kan komma att göra något dumt.

Det valet funderar han mycket kring liksom att han valde att inte vittna vilket ledde till att Derek klarade sig undan med endast tre år för drap istället för livstid.

★ Diskutera hur de olika personerna i filmen väljer att lösa konflikter och vad det leder till. Derek gentemot Cameron (festen), det vita gänget mot det svarta gänget (basketmatchen), Derek mot Davina (middagen), Doris mot Derek (efter middagen) etc.

Derek är bevisligen både intelligent och beläst, ändå ansluter han sig till de nynazistiska kretsarna. Är brödernas "dåliga val" en konsekvens av dåliga förebilder eller är det andra mekanismer bakom som ensamhet, otillräcklighet, utanförskap, misstro eller misstänksamhet?

Väldet

I *American History X* finns många våldsamma scener. En av de brutalaste är då Derek med ofattbar grymhet tvingar den svarte Lawrence att bita i trottoarkanten för att sedan krossa hans huvud med foten. Det är en våldsscenen som på något sätt skiljer sig från det våld man är van att se i filmer. Det är mer direkt och vi kan förnimma smärtan. I *American History X* är det ingen som reser på sig och går vidare efter att ha blivit utsatta för våld. Väldet känns och får konsekvenser för alla, Cameron, koreanerna i affären och för Derek efter våldtäkten.

★ Hur uppfattar man väldet i *American History X* jämfört med det ordinära så kallade underhållningsväldet? Är väldet här spekulativt eller befogat som en viktig del för förståelsen?

Vi tillåts aldrig identifiera oss med offren för Dereks våld, aldrig lära känna dem. Visst känner vi medlidande med den koreanska kvinnan men vi får aldrig se vilka men hon får av händelsen. Vi ser dödssträcken i den unge mannen som Derek krossar skallen på men vi får aldrig se hans sörjande familj. Däremot skildras Dereks smärta och ångest och vi får sympati för honom trots de fruktansvärda saker han gör.

★ Diskutera varför man så medvetet valt detta fokus för filmen. Är det kanske inte ens möjligt att både skildra Dereks väg in i och ut ur nynazismen om vi samtidigt får en för stark empati för hans offer? Finns det en risk i detta förhållningssätt. Kan det antirasistiska budskapet i *American History X* på något sätt missuppfattas?

Några viktiga stolpar i den svarta medborgarrättsrörelsens historia

American History X har flera referenser till olika händelser i den amerikanska efterkrigshistorien. Därför är det bra att känna till något om den svarta medborgarrättsrörelsens framväxt.

Genom politiska reformer och ett starkt politiskt engagemang har många svartas situation radikalt förbättrats. Lagar har stiftats mot diskriminering och segregation och svarta män och kvinnor syns otvivelaktigt mer i media, näringsliv och poli-

Derek slipper ut ur fängelset och möts av sin familj.

tik. Colin Powell, Jesse Jackson och Toni Morrison är exempel på förgrundsgestalter som motverkar bilden av USAs maktapparat som en etnisk anglosaxisk hegemoni. Det har också växt fram en välutbildad och köpstark svart medelklass med ett växande politiskt inflytande.

Ett av startskotten till denna process skedde 1955 i Montgomery, Alabama. Rosa Parks, en ung svart kvinna som sitter på ett bussäte avsett för vita, vägrar resa på sig för en vit man och arresteras. En 365 dagar lång bussbojkott organiseras av den 27 årige Martin Luther King och till slut tvingas bussbolaget på knä.

Sommaren 1961 är kulmen på "Freedom rides". Bussar med svarta och vita medborgarrättsaktivister åker till sydstaterna för att stödja den unga medborgarrättsrörelsen. Många är judiska intellektuella.

Martin Luther King arresteras 1963 under en demonstration i Birmingham, Alabama. Polisen använder hundar och brandsprutor för att stoppa demonstranterna och TV-utsändningarna skapar upplopp över hela USA men hjälper också till att sprida sympati för medborgarrättsrörelsen över hela USA.

I augusti samma år marscherar 250.000 människor till Washington där Martin Luther King håller sitt berömda tal som inleds med "I have a dream".

1964 mördas fyra medborgarrättskampare i Mississippi vilket skildras i filmen *Mississippi brinner* av Alan Parker. Lyndon B Johnson skriver under 1964 års medborgarrättslag vilken förbjuder diskriminering av svarta.

Den svarte nationalistledaren Malcolm X, ledare för Black Mus-

lims (skildrad i filmen *Malcolm X* av Spike Lee) mördas i februari det oroliga året 1965. 34 människor dödas sommaren samma år under Watts-upploppen i Los Angeles.

I april 1968 mördas Martin Luther King i Memphis och 9 människor dödas i upplopp i Chicago i direkt anknytning till mordet.

1991 visas en videofilm i TV av polisens misshandel av Rodney King, en ung svart man som stoppats för fortkörning. 1992 blir de milda domarna mot poliserna en av de utlösande faktorerna till upploppet i Los Angeles. 52 människor dödas.

Trots politiska reformer finns det alltså fortfarande enorma etniska motsättningar i USA och för många svarta förändrades situationen inte nämnvärt trots lagar och reformer. En stor del lever i allt mer förslummade storsadsgetton med över 50% arbetslöshet, en grasserande brottslighet och ett gigantiskt drogproblem.

Samtidigt har också White Power-rörelsen växt sig allt starkare och är inte längre bara en angelägenhet för den konservativa landsbygden i Södern. Dessa strömningar är en tickande bomb och ett djupt sår i själva fundamentet för USAs existens, tanken om alla människors lika värde.

Två middagsdiskussioner - två synsätt - parasiter eller offer?

Filmmakarna försöker att illustrera något av USAs politiskt/socialt komplexa problematik i två diskussioner kring middagsbordet vars undertext kan läsas som en sjukdoms-beskrivning av dagens USA.

Vid den första diskussionen är familjen Vinyard samlad. Derek talar beundrande om läraren Sweeney, karismatisk och med två doktorsgrader som i sin undervisning introducerat Derek till den svarta litteraturen. Dereks far svarar med att måla upp en bild av kvotering av svarta brandmän på bekostnad av vita, "a hidden agenda" - en osynlig konspiration, ett utbyte av "good books" mot "black books" och avslutar med att kalla undervisningen "nigger bullshit". En bild av den vanliga "hyggliga" medborgaren med en djupt rotad misstro mot svarta och andra icke-vita.

Den andra centrala diskussionen äger rum vid middagen samma dag som mordet. Derek har nu antagit

rollen som skinheadgängets grundsgestalt och lett vandaliseringen av en affär. Pojkarnas far är nu död och Murray är inbjuden som vän till familjen och uppvaktande kavaljer till Doris. Han beklagar ironin i att större delen av den egendom som förstördes av svarta i upploppen 1992 också ägdes av svarta. Han ser förklaringen i ett raseri över att känna sig försummad och övergiven av samhället. Paralleller dras till oroligheterna i Chicago och Watts på 60-talet. Doris, deras syster Davina och Murray representerar en liberal, intellektuell medelklass som är positiva till reformer och social utjämning.

Derek och hans flickvän Stacey står för en diametralt motsatt syn på rasproblem och menar att svarta har en "racial commitment to crime", De hänvisar till statistiken att en av tre svarta män befinner sig i någon fas av konflikt med rättssystemet. För dem är det en fråga om genetiska och kulturellt nedärvda egenskaper och den enda lösningen är konfrontation.

När Murray argumenterar för de svartas rättigheter genom att göra jämförelser med judeförjelserna kommer en ny sida fram hos Stacey och Derek, den uttalat anti-semistiska nazistiska. "I will fucking cut your Shylock nose off..." och "poisoning my family's dinner with Jewish, nigger-loving, hippie-bullshit!".

Middagen, som slutar i ett emotionellt inferno, kan också förstås som en komprimerad bild av strömningar i det amerikanska samhället. En allmän reformvänlighet, inte minst representerad av Clinton-administrationen, i konfrontation med ökad allmän misstänksamhet mot det främmande och en organiserad extremhöger på frammarsch.

Att hatet beror mycket på rädsla och okunnighet är tydligt. Seth citerar i en scen vad Cameron sagt om alla som, underförstått, inte är vita protestanter.

"We don't know them. We don't want to know them. They're the enemy".

När Derek väl lärt känna Lamont i fängelset, en svart medmänniska, inser han hur fel han tänkt. Han blir samtidigt varse hur stränga straff svarta kan dömas till för mycket ringa förseelser.

★ Fundera kring Dereks vänskap

med Lamont och hur det förändrar hans syn på svarta. Är kanske en av förklaringarna just att när man känner sin "fiende" upphör rädslan?

Fundera över hur medier bidrar till att underblåsa etniska konfrontationer. Vilka myter strävar medier, inte minst film, efter att bevara och varför?

Mer att läsa:

Heléne Löw har kartlagt den rasistiska undergroundrörelsen, deras musik, mystik och riter i boken **Nazismen i Sverige** (1980-1997) från Ordfronts förlag.

En annan handbok för en bättre insikt i nynazismen i dagens Sverige är **Vit makt och blågula drömmar** av Anna-Lena Lodenius och Per Wikström (bokförlaget Natur och Kultur)

För en vidare förståelse av hur det amerikanska samhällets kulturella identitet formats, om rasmotsättningar (just i Los Angeles där filmen utspelar sig) och om misslyckandet med att skapa en smältdegel rekommenderas Stefan Jonssons samling essäer **De andra** från Norstedts Förlag.

PRODUKTIONSUPPGIFTER:

USA 1998

Originaltitel: American History X

Manus: David McKenna

Regi & foto: Tony Kaye

Klippning: Jerry Greenberg,
Alan Heim

Musik: Anne Dudley

I ROLLERNA:

Derek - Edward Norton

Danny - Edward Furlong

Doris - Beverly D'Angelo

Seth - Ethan Suplee

Stacey - Fairuza Balk

Sweeney - Avery Brooks

Murray - Elliot Gould

Cameron - Stacy Keach

TEKNISKA UPPGIFTER:

Speltid: 117 min

Format: Vidfilm

Ljud: Dolby Stereo

Censur: Från 15 år

Svensk premiär: 26.2.1999

DISTRIBUTION:

Sandrew Metronome, Box 5612, 114 86 Stockholm Tel: 08-762 17 00, Fax: 08-10 38 50